

10. Karamushka, L.M., and T.N. Felkel “Leadership in the organization: analysis of the main approaches and the importance of their application in organizations of the higher education.” *Problemy suchasnoyi psykholohiyi*, no. 2, 2013, pp. 52-60.
11. Kennie, T. “Academic leadership: Dimensions and dynamics.” *ENGAGE*: no.21, 2010. University of Bristol, www.bristol.ac.uk/media-library/sites/staffdevelopment/documents/AcademicLeadership_Dimension&Dynamics.pdf Accessed 2 Mar. 2018.
12. Collins, J. *From Good to Great*, Stockholm School of Economics in St. Petersburg, 2002.
13. Kritsonis, V.A. “Psychology of leadership in educational institutions”. *Leadership. Psychological problems in business: Based on American research*, Izdatel'skiy tsentr «Feniks», 1997, pp.155-164.
14. Cuban, L. *The Managerial Imperative and the Practice of Leadership in Schools*, State University of New York Press, 1988.
15. Lyniov, K.O. “Leadership in the context of the evolution of approaches to understanding the phenomenon in education.” *Scientific Journal “ScienceRise: Pedagogical Education”*, no. 8 (4), 2016, pp. 29-34.
16. McNay, I., and Jill. Jameson. *Ultimate FE Leadership and Management Handbook*, Continuum International Publishing Group Ltd., 2007.
17. Northouse, P. G. *Leadership: Theory and Practice*. 7th ed. Western Michigan University, 2016.

Рецензенти:

Якубів В.М. – д.е.н., професор, завідувач кафедри управління та бізнес-адміністрування ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”;

Кондур О. С. – к.ф.-м.н., доцент кафедри економічної кібернетики ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”.

УДК 657.21:37.014.3

ББК 74.052

Кондур О. С.¹, Цюпа О.П.²

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОСВІТИ І НАУКИ В УМОВАХ ОСВІТНЬОЇ РЕФОРМИ

¹ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”,
Міністерство освіти і науки України,
педагогічний факультет,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76018, Україна,
тел.: +380509104948,
e-mail: oxikon13@gmail.com

²ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”,
Міністерство освіти і науки України,
кафедра фінансів,
вул. Шевченка, 57, м. Івано-Франківськ,
76018, Україна,
тел.: +380662625148,
e-mail: oxikon13@gmail.com

Анотація. Реформа освітньої галузі України полягає у формуванні нового покоління фахівців для національної та міжнародної економіки. Результати трансформацій в освіті повинні вплинути на розвиток економіки та суспільства в цілому.

У статті проаналізовано основні етапи освітньої реформи. Описано законодавчо передбачене фінансове і матеріально-технічне забезпечення системи освіти і науки. На

Ключові слова: освітня реформа, вища освіта, середня освіта, бюджет, видатки, державний бюджет.

Kondur O.S.¹, Tsiupa O.P.²

FINANCING OF EDUCATION AND SCIENCE UNDER THE CONDITIONS OF EDUCATIONAL REFORMS

¹State Higher Educational Establishment
“Vasyl Stefanyk Precarpathian National University”,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Teacher's Training Department,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: +380509104948,
e-mail: oxikon13@gmail.com

²State Higher Educational Establishment
“Vasyl Stefanyk Precarpathian National University”,
Ministry of Education and Science of Ukraine,
Department of Finance,
Shevchenko str., 57, Ivano-Frankivsk,
76018, Ukraine,
tel.: +380662625148,
e-mail: oxikon13@gmail.com

Abstract. The reform of educational industry of Ukraine consists in forming of new generation of specialists for the national and international economy. The results of transformations in education should affect the development of the economy and society as a whole.

The basic stages of educational reform are analysed in the article. It is described how the laws provide for financial and material and technical providing of the system of education and science. An example of the formation of expenditures in the State Budget for 2018 the impact of educational transformations on the financing of the educational system.

Key words: educational reform, higher education, secondary education, budget, expenditures, state budget.

Вступ. Євроінтеграція України зумовила потребу у внутрішніх реформах. Серед основних масштабних трансформацій варто відзначити реформу освітньої галузі та медичну реформу. Система основних напрямів розвитку вітчизняної освіти у першій чверті ХХІ століття була закладена у Національній доктрині розвитку освіти (2002 р.) [1], в якій зазначено, що «освіта відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства. Освіта є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей, забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені». У Національній доктрині передбачено «визначення фінансування освіти як пріоритетного напрямку видатків бюджетів усіх рівнів; формування багатоканальної системи фінансового забезпечення освіти; фінансування державою здобуття дошкільної, повної загальної середньої та професійно-технічної освіти в державних і комунальних навчальних закладах у обов'язі, визначеному державними стандартами; стимулювання інвестицій юридичних і фізичних осіб у розвиток освіти; створення сучасної системи нормування та оплати праці у галузі освіти; визначення пріоритетних напрямів фінансування освіти і концентрація фінансових ресурсів для їх реалізації; забезпечення ефективного використання коштів на функціонування та розвиток освіти» [1, стаття 24].

Основні світоглядні тенденції розвитку освітніх систем розглядали В. Андрущенко, Б. Гершунський, В. Кремінь, С. Николаєнко та ін.; дослідженню трансформаційних процесів вищої освіти присвячені праці Я. Болюбаша, М. Згуровського, В. Зінченка, В. Пономаренко, М. Степка та ін.; сучасні методи управління освітою запропоновані такими науковцями як Л. Гриневич, Г. Єльнікова, С. Калашникова та ін.; фінансове забезпечення функціонування освітньої галузі вивчали Т. Боголіб, В. Буковинський, С. Єрохін, І. Скоропад та ін. Тому актуально з'ясувати розмір видатків на фінансування освітньої реформи та методи їх розподілу.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження реформування освітньої галузі та його вплив на фінансування освіти і науки України.

Результати. Для формування високого освітнього рівня Українського народу сучасна економіка освіти повинна створити сталі передумови для розвитку всіх напрямів освітньої галузі. Зокрема в Національній доктрині [1] визначено фінансування освіти як пріоритетного напрямку видатків бюджетів усіх рівнів; передбачено формування багатоканальної системи фінансового забезпечення освіти. З метою реалізації ідей та положень Національної доктрини розвитку освіти прийнята Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2013р.) [2], в якій наголошується про “необхідність кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти, вирішення стратегічних завдань, що стоять перед національною системою освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, інтеграцію її в європейський і світовий освітній простір” [2]. У Національній стратегії розвитку освіти в Україні серед проблем, які стримують розвиток освітньої галузі, зазначено і “низький рівень фінансово-економічного, матеріально-технічного, навчально-методичного та інформаційного забезпечення навчальних закладів; слабка мотивація суспільства та бізнесу до інвестування в освіту”. Тому в V розділі “Фінансове та матеріально-технічне забезпечення системи освіти” передбачено зокрема:

- перехід у фінансуванні навчальних закладів від принципу утримання навчальних закладів до принципу формування їх бюджетів, виходячи з чисельності контингенту;

- оптимальне та цільове використання переваг ринкової економіки і сучасних технологій для досягнення інноваційного розвитку освіти та виконання її основних функцій; багатоканальне фінансування освіти через запровадження системи субсидій, грантів, кредитів, їх поєднання та диференціації в розрізі категорій отримувачів цих коштів» тощо. [2].

Трансформацію освітньої системи уряд почав із перетворень вищої школи, затвердивши у 2014 році Закон України “Про вищу освіту” [3], адже вища школа формує основний кадровий потенціал економіки країни і продукує основні інноваційні розробки. На сьогодні вітчизняна система вищої освіти перебуває під впливом таких світових трендів [4]: 1) масовість та динамізм розвитку вищої школи; 2) орієнтація якості навчання на кінцевий результат; 3) впровадження безперервної освіти (освіта протягом життя); 4) дистанційне навчання; 5) диверсифікація та інтернаціоналізація вищої освіти; 6) індивідуалізація вищої освіти; 7) спрямованість на науково-дослідницьку діяльність; 8) трансформація змісту вищої освіти. Для реалізації цих напрямів у освітній галузі потрібне посилене фінансування. У статті 71 Закону України “Про вищу освіту” [3] визначено, що «фінансування державних закладів вищої освіти здійснюється за рахунок коштів державного бюджету на умовах державного замовлення на оплату послуг з підготовки фахівців, наукових і науково-педагогічних кадрів та за рахунок інших джерел, не заборонених законодавством, з дотриманням принципів цільового та ефективного використання коштів, публічності та прозорості у прийнятті рішень».

Ключовою реформою середньої освіти стала Концепція Міністерства освіти і науки “Нова українська школа” (2016 р.), основною метою якої є створення школи, яка даватиме учням не тільки знання, а й вміння застосовувати їх у житті. Передбачено реалізацію цієї реформи протягом трьох фаз: I фаза – 2016-2018 рр.; II фаза – 2019-2022 рр., III фаза – 2023-2029 рр. Уже на першій фазі вибрано 100 пілотних шкіл, які мають перетворитись у сучасні кузні знань. З 2018-19 н.р. всі перші класи країни почнуть працювати по-новому. Оскільки Концепція передбачає інформатизацію навчального процесу, то витрати на середню школу теж зростають. У Державний бюджет 2018 року закладена субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на забезпечення якісної, сучасної та доступної загальної середньої освіти “Нова українська школа” в розмірі 1 369 086.80 тис.грн.

У прийнятому в 2017 році Законі України “Про освіту”, який визначає, що “метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, ... підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору” [5]. У статті 78 “Фінансування системи освіти” встановлено, що державні видатки на освіту повинні становити не менше ніж 7% ВВП і формуватись “за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та інших джерел фінансування, не заборонених законодавством”.

Встановлені нормативи фінансування за рахунок видатків державного бюджету України підготовки фахівців з вищою освітою [3, ст. 72, п.8] : “в обсязі, необхідному для забезпечення на кожні 10 тисяч населення навчання не менше 180 студентів. При цьому обсяг видатків Державного бюджету України на поточний рік не може бути меншим, ніж обсяг видатків Державного бюджету України на минулий рік, збільшений на коефіцієнт інфляції”.

Динаміка видатків з державного бюджету на підготовку кадрів закладами вищої освіти III і IV рівнів акредитації та забезпечення діяльності їх баз практики наведено на рис.1. У 2018 році планується витратити на 19% більше, порівняно з 2017 роком.

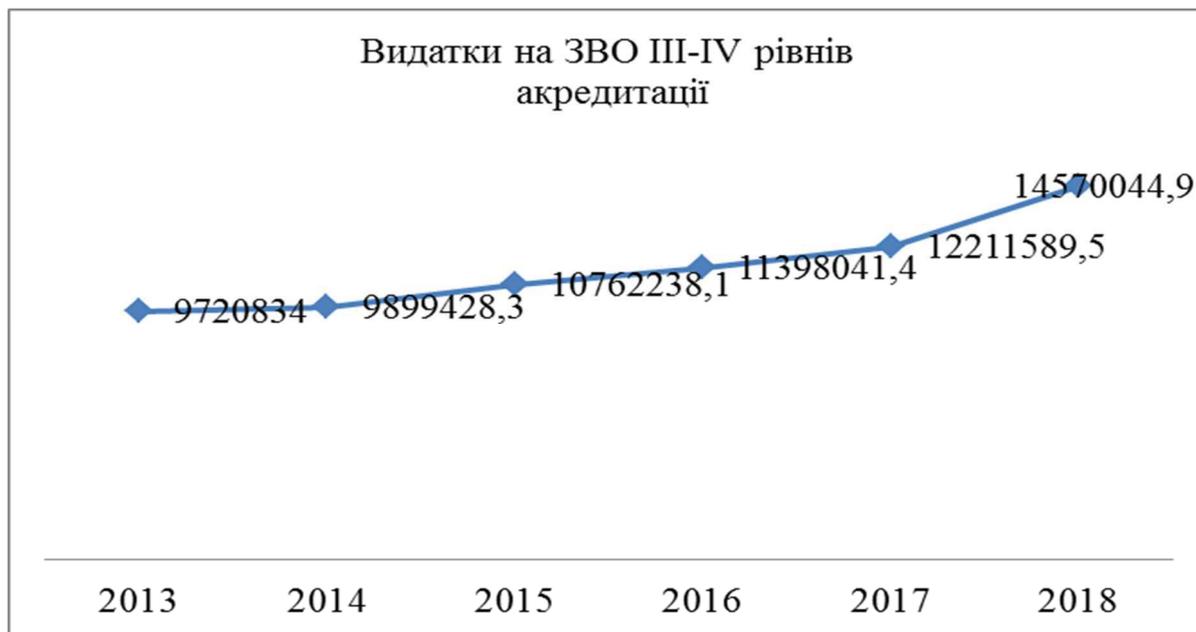

Рис.1. Видатки на заклади вищої освіти III і IV рівнів акредитації, тис.грн*

Fig. 1. Expenditures for institutions of higher education of the 3rd and 4th levels of accreditation, th.gr. *

* складено авторами на основі [7; 8]

Зауважимо, що на підготовку кадрів у професійно-технічних навчальних закладах за професіями загальнодержавного значення видатки не змінилися і становлять 119 600,80 тис.грн. Водночас на 2018 рік запланована субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на модернізацію та оновлення матеріально-технічної бази професійно-технічних навчальних закладів на 100 000 тис.грн.

Порівняно з 2017 роком на 102% повинні зрости видатки на здійснення методичного та матеріально-технічного забезпечення діяльності навчальних закладів – з 487 789,60 тис.грн до 985 735,80 тис.грн.

Для державної підтримки особам з особливими освітніми потребами з метою виконання відповідного Закону [9] з державного бюджету виділена субвенція місцевим бюджетам в обсязі 504 458,30 тис.грн.

Зростають також видатки на наукову та інноваційну діяльність: Тільки по Міністерству освіти і науки України передбачено на 2018 рік збільшення фінансування на дослідження, наукові, науково-технічні розробки, підготовку наукових кадрів, виконання робіт за державними цільовими програмами та державними замовленнями (на 12%), державні премії, стипендії і гранти в галузі освіти, науки і техніки (на 34%).

Освітньою реформою визначені дотації на міжнародне співробітництво. Євроінтеграційні процеси України в науковій сфері фінансово забезпечуються у 2018 році видатками на виконання наступних зобов'язань:

- у сфері міжнародного науково-технічного співробітництва – 66 925,40 тис.грн (на 70% більше, порівняно з 2017 роком);

- у Рамковій програмі Європейського Союзу з наукових досліджень та інновацій “Горизонт 2020” – 232 440,80 тис.грн. (на 11% більше, порівняно з 2017 роком).

Фінансуються не тільки на наукові розробки та проекти. Наприклад, у бюджеті на 2018 р. виділене окреме фінансування в обсязі 20 000,00 тис.грн на будівництво Міжнародного центру зустрічі студентської молоді України та Республіки Польща в селі Микуличин Івано-Франківської області. Ініціатором та учасником цього міжнародного проекту є Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника.

Реформа освітньої галузі ще не завершена. Залишається невизначеність із середньою ланкою – закладами вищої освіти I і II рівнів акредитації. На 2018 рік вже непередбачено їх окреме фінансування з державного бюджету.

Висновки. Освітня реформа покликана не тільки запровадити сучасні навчально-методичні інновації в освітній процес, посилити вимоги до випускників навчальних закладів, структури та рівня компетентностей, які вони мають набути під час навчання. Завдання освітніх закладів, особливо університетів, полягає у формуванні нового покоління фахівців для національної та міжнародної економіки. Це мають бути люди з інноваційним типом мислення, інноваційним видом культури, готовим до інноваційної діяльності. Тобто результати трансформацій в освіті повинні вплинути на розвиток економіки та суспільства в цілому. Для всіх цих процесів потрібне і відповідне фінансове забезпечення.

У наступних дослідженнях варто порівняти відносні показники українських видатків на освіту і науку із аналогічними в європейських країнах.

1. Національна доктрина розвитку освіти (2002) [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>
2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки (2013) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>
3. Закон України “Про вищу освіту” (2014) [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

4. Єрмаченко В.Є. Особливості трансформації світової системи вищої освіти у XXI столітті / В.Є. Єрмаченко, В.І. Дериховська // Економіка і суспільство. – 2017. – №10. – С. 518-522.
5. Закон України “Про освіту” (2017) [Електронний ресурс]. –Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
6. Стадний Є, Когут І. Бюджет освіти та науки 2018: що прийняв парламент [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://docs.google.com/3>
7. Закон України “Про Державний бюджет України на 2018 рік” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2246-viii>
8. Бюджет освіти та науки CEDOS 20.01.2018 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://docs.google.com/spreadsheets/d/13OFxHcWDjgqtpDhJVn5iefyrKKQeK_9wkO9BuvYKIw/edit#gid=1032325871
9. Закон “Про внесення змін до Закону України “Про освіту” щодо особливостей доступу осіб з особливими освітніми потребами до освітніх послуг” (2017) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2053-19>

References

1. “National Doctrine of Education Development.” The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon0.rada.gov.ua/laws/show/347/2002. Accessed 3 March 2018.
2. “National Strategy for the Development of Education in Ukraine for 2012-2020.” The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon0.rada.gov.ua/laws/show/344/2013. Accessed 3 March 2018.
3. “On Higher Education. The Law of Ukraine”. The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18. Accessed 3 March 2018.
4. Ermachenko, V.E., and V.I. Deryhovska. “Features of the Transformation of the World Higher Education System in the 21st Century.” *Economics and Society*, no. 10, 2017, pp. 518-522.
5. “On Education. The Law of Ukraine.” The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19. Accessed 3 March 2018.
6. Stadny, Ye, and I. Kohut. “The budget of education and science 2018: which has passed the parliament.” Google documents, docs.google.com/3. Accessed 13 March 2018.
7. “The Law of Ukraine on the State Budget of Ukraine for 2018.” The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2246-viii. Accessed 12 March 2018.
8. Budget of education and science CEDOS 20.01.2018. Google documents, docs.google.com/spreadsheets/d/13OFxHcWDjgqtpDhJVn5iefyrKKQeK_9wkO9BuvYKIw/edit#gid=103232587 Accessed 14 March 2018.
9. “On Amendments to the Law of Ukraine “On Education” regarding the peculiarities of access of persons with special educational needs to educational services”. The Law .” The Verkhovna Rada of Ukraine, zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2053-19. Accessed 12 March 2018.

Рецензенти:

Якубів В.М. – д.е.н., професор, завідувач кафедрою управління та бізнес-адміністрування ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”;

Криховецька З. М. – к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”.